

בבא בתרא סד

משה שווערד

1. חידושי הרשב"א מסכת בבא בתרא דף סג עמוד ב

אמר רב דימי מנהרדעא האי מאן דזבין ביתא לחבריה אע"ג דכתב ליה עומקא ורומא צריך למכתב ליה קני לך מארעית תהומא ועד רום רקיעא. נראה לי דרב דימי חדא דאית בה תרתי אתא לאשמעינן, חדא דעומקא ורומא בסתמא לא קני, ועוד דאפי' כתב ליה עומקא ורומא לא מהני למקני בור ודות ומחילות עד דכתב ליה מארעית תהומא ועד רום רקיעא, ועיקר חדוש דאתא לאשמעינן דבסתמא לא קני עומקא ורומא ועלה נחלקו בכולה שמעתין אבל בור ודות ומחילות פשיטא דלא קני עד דכתב ליה מארעית תהומא ועד רום רקיעא...

2. ספר שערים מצויינים בהלכה

לטפויי מילתא קאתי, ושייר לו דרך. | ומכאן
הביא ראיה בתשו' הרשב"א (ח"ב סי' רע)
ומובא בב"י (חור"מ סוס"י סא) דבמקום שלא
אמרו חז"ל דכל מילתא דלא צריך, לטפויי
מילתא קאמר, אין כח בדינו לדון בו, שהרי
כאן לא אמרי' אע"ג דלא צריך שופרא דשטרא
הוא, כדי שלא יבואו לידי מחלוקת, שמא זה
יאמר סבור הייתי שהכל בכלל מקחי, וזה יאמר
לא כי, אלא חשיב ליה רע"ק למילתא
יתירותא, ולטפויי מילתא קאתי, וקיי"ל כוותיה
כו' עיי"ש. ועי' בדברינו לקמן (סט: ד"ה
שופרא) בענין זה.

ומודה רע"ק בזמן שאמר לו חוץ מאלו שאינו
צריך ליקח דרך. פרשב"ם דתנאי זה
שלא לצורך הוא, שהרי אינן בכלל בית, אלא

3. ספר שערים מצויינים בהלכה

אלא שהבור בחפירה והדות בבנין. עי'
ברשב"ם דהבור בחפירה בקרקע קשה,
שמחזיק מים בלא בנין, והדות בבנין שחופרין
בור בעפר תיחוח ובנין לו כותל אבנים כו'.
| ובתוס' יו"ט הביא בשם יש מפרשים, דהדות
הוא על הקרקע. וכן לענין מקוה אין חילוק אם
המקוה בחפירה בקרקע, או בבנין על הקרקע
כיון שאינו כלי, ואם היה כלי צריך לנקבה כדי
שיעור שמבטל ממנה שם כלי, ולחברה עם
הקרקע, עי' מזה בגמ' לקמן (סה:): בסוגיא
דצינור שחקקו ולבסוף קבעו, ועיי"ש מה
שכתבנו בשם תשו' חתם סופר.

4. רא"ש על בבא בתרא פרק רביעי - סימן ב

וכדרב נחמן דאמר רב נחמן רבה בר אבוה המוכר בית לחבירו בבירה גדולה אע"פ שמצר לו המצרים החיצונים מצרים
הרחבי לו היכי דמי אילימא דקרו לבירה בירה ולבית בית פשיטא בית זבין ליה בירה לא זבין ליה ואלא דקרו לבירה נמי בית
כולה זבין ליה לא צריכא דרובא קרו לבית בית ולבירה בירה ואיכא נמי דקרו לבירה בית מהו דתימא כולה זבין ליה קא משמע
לן מדהוה ליה למכתב ולא שיירית בזביני אלין קמאי כלום ולא כתב ליה שמע מינה שיורי שייר אבל אי כתב ליה ולא שיירית
בזביני אלין כלום מכר לו כל הבירה ודוקא דאיכא דקרו לבירה בית אבל באתרא דקרי לבית בית ולבירה בירה אע"פ שכתב לו
ולא שיירית בזביני אלין כלום בית זבין ליה בירה בכלל בית נמצא שאין בירה בכלל בית נמצא שאין בירה בכלל זביני אלין

[1] וכן אם יש לבית בור ודות ומחילות וגג גבוה עשרה טפחים אע"פ שמצור לו מצרי הבית וכתב לא שיירית בזביני אלין לא קנה אחד מכל אלו כיון דאינן בכלל מכירת הבית גם אינו בכלל זביני אלין תדע דאמרינן לקמן (דף סג ע"ב) האי מאן דזבין ביתא לחבריה אע"ג דכתב ליה עומקא ורומא צריך למכתב ליה קני לך מארעית תהומא ועד רום רקיע ומסיק דלמיקני בור ודות ומחילות הוא דבעי למכתב הכי ולא אמרי' דאהני ולא שיירית בזביני אלין למיקני בור ודות ומחילות דהא ודאי רגילין לכותבו כדאמרינן הכא האי מאן דזבין מידי לחבריה צריך למכתב ליה ולא שיירית בזביני וכו'.

5. נימוקי יוסף מסכת בבא בתרא דף לג עמוד א

אמר המחבר ומיהו יש לספק בזה ונוכל לומר דעומקא ורומא לא קאי אבירה דלאו בכלל עומקא ורומא הוא דלא ממעטינן אלא בור ודות משום שהוא בעומק של בית והוא משמע [דלא כתב עומקא ורומא אלא לעיולי בור ודות להכי תנן לא את הבור אבל הה"ג דבירא (בכלל עומקא ורומא) אפילו אם פירש לו עומקא ורומא אינה בכלל] [2] וה"ר יונה ז"ל מסופק אם אהני ולא שיירית לבור ודות:

6. שו"ע חושן משפט - סימן ריד

(ב) המוכר את הבית, לא מכר את החדר שלפנים ממנו, אף על פי שמצור לו מצרים החיצונים (וי"א דוקא בחדר שרחב ארבע אמות) (טור בשם הרא"ש וב"י בשם הרמב"ן) ולא את הגג בזמן שיש לו מעקה גבוה י' טפחים ויש לו רוחב ארבע אמות; ולא את הבור (פי' בור בחפירה, דות בבנין) ולא את הדות, אעפ"י שכתב לו שמכר לו עומקא ורומא (ואעפ"י שמצור לו המצרים החיצונים): הגה - וכתב לו ג"כ: ולא שיירית בזבינא אילין כלום (טור); ויש חולקין אם כתב לו: ולא שיירית וכו' (ר"ן וב"י פ' המוכר את הבית). וצריך המוכר לקנות דרך מהלוקח כדי להכנס לבור זה או לדות זה ששייר. ואם אמר ליה: מכרתי לך הבית חוץ מהבור או הדות, אינו צריך לקנות לו דרך. וכן המוכר בור אות דות בלבד, אין הלוקח צריך לקנות לו דרך, אלא נכנס לתוך ביתו של מוכר עד הדות וממלא. (בד"א, שאין ללוקח דרך אחר חוץ מזה; אבל אם יש לו דרך אחר, אין לו דרך בביתו של מוכר) (ריב"ש סימן רמ"ה):

7. יד רמ"ה מסכת בבא בתרא דף סד עמוד א

ברם מימר קאמרינן דכל מידי דקביע בגו ההוא ביתא דמזדבן אי נמי דפתיה לגויה, אי חשיב לאשתמושי ביה באפי נפשיה (ד)אע"ג דהוי טפל לבית המכור כגון בור ודות וגג ויציע וחדר הפתוחין לתוכו [כיון] דפלגי רשותא לנפשיהו כל חד וחד לפום חשיבותיה לא מזדבני בהאי. מאי טעמא אי משום דחשיבי ליה למוכר לשירינהו לנפשיה, מסתמא כיון דלית להו דרך מאי נפקא ליה מינהקתן [1] נפקא מינה לדינא דבר מצרא דלשתיר ליה מצרנותא בהאי ביתא. ואפילו היכא דאשתירא ליה מצרנותא בגויה מאנפא אחרינא כדבעינן לפרושי לקמן לטעמייהו דרבנן גבי לוקח. ...

8. רש"ש מסכת בבא בתרא דף סד עמוד א

ד"ה ואס"ד. פי' בקונטרס כו' וגם הבנין שלמטה ממנה קנה כו' כצ"ל: במשנה וצריך ליקח לו דרך דר"ע. [2] לעד"נ דדוקא דרך דהוא רוחב ד' אמות (לקמן צ"ט ב' במשנה) הוא דל"ל אבל שביל דהוא כי היכא דשקיל כרעא ומנח כרעא (שם ק') אית ליה דאין סברא כלל דיהיה כ"כ עינו יפה שלא ישייר לו מקום להגיע לשם עד שיצטרך לחזור ולקנות ממנו ועי' לעיל (ז) תד"ה א"ל. וכ"מ לי מדברי התוס' לקמן (פ"ב ב') ד"ה מדברי דאל"כ מי יחלוק ע"ז דיותר מצטרך לו דרך ממלא אורה וסלו. והגמרא שפיר קרי ליה פריחת אויר לקמן ע"ד העברה כמו עומדין צפופין (אבות פ"ה מ"ה):

9. ספר חידושים וביאורים [3]

מכור לאחר... והכמים אומרים: צריך ליקח לו דרך - לכאורה נראה שאם המוכר אינו חפץ למכור לו דרך, או שמפריז במחירה - ראוי להיות המקח בטל, כי ודאי לא קנה את הבור על דעת שלא יוכל להשתמש בו. (ובשלמא ברישא, אפשר לפעמים שהיה מוכר את הבית גם ללא גישה אל הבור, ומוכן להכנס לספק, להיות סומך על טובתו של הלוקח שיאות למכור לו הדרך או להרשותו להכנס לבור, אבל כאן, לא שדי איניש זווי בכדי, ואין דעתו אלא על בור שימושי).
אפשר אולי, שכל הנידון הוא רק לזכות בדרך שיוכל להכנס לשם בתדירות. אבל לאפשר להכנס אליו לפרקים לשאוב מים מן הבור - יש לומר שחייב בכל ענין. (והרי גם מדין השבת אבדה אפשר לחייבו בזה). והוא הדין בשני בתים, זה לפניו מזה, (ולחן סה.) - חייב ליתן לו אפשרות כניסה כבית האוצר וכיו"ב, שיכנס בו לעתים. 'וצריך עיון'. (חידושים וביאורים. וצ"ח שם שמדברי הרמ"ה משמע להפך, שכתב שאפילו אם אין ללוקח דרך אל הבור ודות, אפשר שעדיין נוח לו לקנות משום זכות 'בר מצרא', באם ירצה המוכר למכור ביתו, ע"ש. וכתב על זה 'הדברים החוקים טובא'.

10. ספר חידושים וביאורים

ז'מודה רבי עקיבא בזמן שאמר לו חוץ מאלו, שאין צריך ליקח דרך' - לכאורה משמע מסתימת הדברים שגם אם המוכר אוטר שבתוספת זו שהוסיף, לא היתה דעתו כלל על הדרך, גם באופן זה - הדרך שלו. ולא מציינו שנצטרך לשאול את המוכר והלוקח אם לכך נתכוונו. [ומסתבר שבסתמא לא לכך נתכוונו, שרוב בני אדם, אם היה עולה על דעתם ענין הדרך להזכירו, היו מפרשים הדבר ולא היו סומכים על רמז ביתור הלשון 'חוץ מאלו'.]

אלא, כיון שנידון זה, אם צריך ליקח לו דרך, הוא שקול מאד, הלכך כל התיחסות יתרה לבור ודות בעת המכירה, די בה להכריע, שאין צריך ליקח לו דרך.

ונראה לפי זה, כאשר יש לו דרך אחת להגיע אל הבור, שבזה כולם מודים שצריך ליקח לו דרך, אם רוצה בדרך נוספת - באופן זה לא יועיל יתור לשונו, שבזה אין הדבר שקול כל כך שהוספת לשון זו תכריע. (חידושים וביאורים' לגר"ח גריינמן שליט"א - ב"ב, י.

11. בית יוסף על חו"מ סימן סא

טז כלל גדול בידינו בכל תנאי שאדם מתנה עם חברו אין להלך אחר לשון הכתוב אלא אחר הכוונה. מישרים נכ"ג ח"י (סג ע"ד):

כתב הרשב"א (ח"ב סי' ער) שנשאל באיזה ענין ראוי להשתמש במימרא (ב"ב קלח ע"ב) דכל מילתא דלא צריך לטפויי מילתא אתא. והשיב בזה אין כח בידינו לדון [בן] בדמיונות אלא מקום שאמרו אמרו במקום שלא אמרו לא ידענו מה ואין כח בידינו לדון בו והביא ראיה לדבר:

12. ספר שערים מצויינים בהלכה

שם ע"ב דרע"ק סבר מוכר בעין יפה מוכר, ורבנן סברי מוכר בעין רעה מוכר. לכאורה קשה נלך לשוק ונראה מה טבע הסוחרים, וצ"ל ששאלו אותם ויש שמוכר בעין יפה, ויש שמוכר בעין רעה, רע"ק משער דיותר מוכרים בעין יפה, ורבנן משערים דיותר מוכרים בעין רעה. [ועיי' במס' כתובות (ק).] דאיכא דתורם בעין רעה, ואיכא דתורם בעין יפה, וא"ל להכי אמדתיך כו'. וכעין זה כתבו

13. חידושי הרשב"א מסכת בבא בתרא דף סד עמוד ב

הא דאמרינן דלמא ר"ע ורבנן בהא פליגי דר"ע סבר אין אדם רוצה שיתן מעותיו וידרסוהו אחרים וכו'. [1] פר"ש ז"ל דר' עקיבא היזק דריסה עדיף ליה מהיזק פריחה ולפיכך על המוכר רמי לגלויי ורבנן סברי בהפך דהיזק פריחה עדיף טפי ולוקח הוא ליה לגלויי, וקשיא לי דא"כ מאי קאמר אין אדם רוצה שיטול מעותיו ויפרח באויר לא הו"ל למימר אלא אין אדם רוצה שיפרח באויר, ועוד דכי אמרי' אלא מסיפא מוכרן לאחר וכו' הו"ל למימר אי הכי אימא סיפא מוכרן לאחר וכו' ואי בטענת דריסה ופריחה פליגי אפכא שמעינן להו וקשיא רישא אסיפא, [2] ונראה לי דה"פ דלמא ר"ע סבר אין אדם רוצה שיתן מעותיו וידרסוהו אחרים ואע"ג דלגבי מוכר איכא הפסד טפי דצריך לפרוח באויר מ"מ כיון דצריך הוא למעות מעות דחקהו שלא לחוש לפריחתו וגמר ומכר ולא שייר אפילו דרך, ורבנן סברי אין אדם דחוק כ"כ למעות שיטול מעות על מה שמוכר ויפסיד כל המשויר שיצטרך לפרוח ואי אפשר לו, ולעולם הפסד פריחה אפי' לר"ע טפי עדיף מהפסד דריסה, ולפיכך חזר והביא מסיפא דתנן מוכרן לאחר וכו' כלומר ובשלמא לר"ע דאמר דמוכר מוחל מחמת דוחקו על פריחה כ"ש על דריסה, אבל רבנן הוה להו לאודויי כיון דהפסד פריחה מרובה ושל דריסה מועט מידע ידע דלוקח על דעת כן נותן מעות ולא שיצטרך לפרוח באויר, אלא דלאו בהכי פליגי אלא בעין יפה ובעין רעה, וקיי"ל כר' עקיבא חדא דרב ושמואל הלכה כשמואל בדיני ושמואל אמר הלכה כר"ע, ועוד דהא א"ל רב הונא לרב נחמן הלכתא כותיכו דמקרביתו לבבא דריש גלותא:

14. ספר שערים מצויינים בהלכה

רע"ק אומר אינו צריך ליקח לו דרך. פרשב"ם דליכא שום טענה ללוקח אלא זאת שאינו רוצה שיתן מעותיו ויפרח באויר, ולהאי טעמא לא חייש רע"ק כו'. עי' בתשו' דברי מלכיאל (ח"ד סי' כד) בהא דכותבין בשטר מכירת חמץ שיש להקונה דריסת רגל ללכת כרצונו אל המקום שהחמץ מונח שם, ודרי הכא ס"ל לרע"ק דאין צריך ליתן לו דרך ויפרח באויר, וקי"ל כרע"ק [עי' ברמב"ם מכירה פכ"ה ה"ג, ובשו"ע חו"מ סי' רטז ס"ד], ותירץ דהכא שאני שיש לחוש שנראה כהערמה. וכבר הבאנו דבריו בשמ"ב (ח"ג סי' קיד סק"כ) עי"ש.

15. שו"ת הריב"ש סימן רמח

דקיי"ל כרבי עקיבא דאמר מוכר בעין יפה מוכר ואין למוכר דרך על הלוקח וכ"ש נותן על המקבל, כדאיתא בפרק המוכר את הבית (ס"ה). ואף אם נאמר שמכר ראשונה הבתים אשר בהם הפתח סתום ושייר החצר לפניו ואז יש לו דרך עליו דבעין יפה מוכר היינו כשהפתח פתוח ואין לו פתח מצד אחר אלא עליו. דומיא דבור ודות או בשני בתים זה לפניו מזה כדקא ס"ד בגמרא לפרושי טעמא דר"ע במכרן לאחר משום דבתר דעתא דלוקח אזלינן ואין דעתו של אדם שיתן מעות ויפרח באויר. **ואע"ג דבמסקנא אסיקנא דאפילו בעלמא אמר ר"ע מוכר בעין יפה מוכר**, היינו דמעיקרא קס"ד למימר דלעולם לית ליה לר"ע בעלמא מוכר בעין יפה מוכר כגון גבי מכר ג' אילנות ושייר קרקע לפניו. וטעמיה הכא לאו משום עין יפה אלא שאין דעתו של אדם שיתן מעות ויפרח באויר והמוכר היה לו לפרש, ובתור הכי אסיקנא דטעמיה משום עין יפה ודעת המוכר למכור כל מה שצריך ללוקח. והכא גבי בור ודות מוכר בעין יפה מפני שצריך לו ללוקח כדי שלא יפרח באויר. **ובעלמא נמי אמרינן דבעין יפה מוכר כל מידי דצריך ליה ללוקח כגון קרקע לאילנות. אבל מכל מקום שמעינן מהאי סוגיא דמתני' כגון שצריך לו דרך זה ללוקח ואין לו דרך מצד אחר ואם אין לו דרך על זה יש לו לפרח באויר. אבל אם יש ללוקח דרך מצד אחר בזה לא אמר ר"ע מוכר בעין יפה מוכר** שיהיה ללוקח שעבוד על המוכר לעבור דרך עליו במה שלא מכר לו ואין צריך לו.

16. בית יוסף על חו"מ סימן קעב

דקיימא לן כרבי עקיבא (סד ע"ב) דאמר מוכר בעין יפה מוכר ואף אם נאמר שמכר ראשונה הבתים שבהם הפתח הסתום ושייר החצר לפניו ואז יש לו דרך עליו דבעין יפה מוכר היינו כשהפתח פתוח ואין לו פתח מצד אחר אלא עליו **אבל אם יש ללוקח דרך מצד אחר בזה לא אמר רבי עקיבא מוכר בעין יפה מוכר** שיהיה ללוקח שעבוד על המוכר לעבור דרך עליו במה שלא מכר לו ואין צריך לו עכ"ל:

17. שו"ע חושן משפט - סימן ריד

(ב) המוכר את הבית, לא מכר את החצר שלפנים ממנו, אף על פי שמצר לו מצרים החיצונים (וי"א דוקא בחדר שרחב ארבע אמות) (טור בשם הרא"ש וב"י בשם הרמב"ן) ולא את הגג בזמן שיש לו מעקה גבוה י' טפחים ויש לו רוחב ארבע אמות; **ולא את הבור (פי' בור בחפירה, דות בבנין) ולא את הדות, אעפ"י שכתב לו שמכר לו עומקא ורומא (ואעפ"י שמצר לו המצרים החיצונים) - הגה - וכתב לו ג' כ"ג: ולא שיירית בזבינא אילין כלום (טור); ויש חולקין אם כתב לו: ולא שיירית וכו' (ר"ן וב"י פ' המוכר את הבית).** **וצריך המוכר לקנות דרך מהלוקח כדי להכנס לבור זה או לדות זה ששייר. ואם אמר ליה: מכרתי לך הבית חוץ מהבור או הדות, אינו צריך לקנות לו דרך. וכן המוכר בור אות דות בלבד, אין הלוקח צריך לקנות לו דרך, אלא נכנס לתוך ביתו של מוכר עד הדות וממלא. (בד"א, שאין ללוקח דרך אחר חוץ מזה; אבל אם יש לו דרך אחר, אין לו דרך בביתו של מוכר) (ריב"ש סימן רמ"ח):**

18. באור הגר"א על חו"מ סימן ריד

[ט] בד"א כו'. כמ"ש ס"ד ב' אין אדם רוצה שיטול מעות כו' ור"ע סבר בתר דעתא דלוקח אזלי' ואע"ג דלא קיימא כן במסקנא היינו דס"ד דוקא כאן ומסיק דה"ה בכ"מ שצריך ללוקח כמו כאן **ומ"מ נשמע מסוגיא דמיירי באין דרך אחר:**

1. משך חכמה על ויקרא פרק כה פסוק ב

(ב) דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם כי תבואו אל הארץ אשר אני נותן לכם ושבתה הארץ שבת לה', שש שנים תזרע שדך כו' - הביאור, כי דרך המוכר שדהו בעין רעה (ע' בבא בתרא סד:) אינו רוצה לנפשו כי יהנה הלוקח ממנה, ירצה כי לא יזרע ולא יקצור והארץ תשם ויתאבל הקונה, לא כן הנותן בעין יפה, רוצה שישמח המקבל ויכיר טובתו, ולכן הקדים שלא תדמו כי אני בעין רעה אליכם וחפץ שהארץ תשם, לא כן, חלילה, שכל נותן בעין יפה נותן (שם סה), וכש"כ אנכי, הבורא הכל, הבורא בישראל עמו, וזה שאמר כי תבואו אל הארץ אשר אני נותן לכם, בטח בעין יפה הוא מאד, שהשי"ת אינו מצפה לתשלום גמול חלילה, ודאי כי אני נותן חפצי שתשביעו מטובה ותתענגו בה מרוב כל, ורק זה מחקותיה ושבתה הארץ שבת לה', שאתם הנכם אצלי כאנשי קדש וארצכם קדש, ואפילו הארץ שהיא לה' חלה עליה שביעית, וזה הנוטע כרם להקדש חייב בשביעית (ירושלמי סוף מקום שנהגו), שש שנים תזרע ושש שנים תזמור ואספת כו' ובשנה השביעית שבת שבתון, פירוש, שתהנה כל השש שנים ותאסוף תבואתה וזה חפצי שתשבע מרוב טובה, רק בשנה השביעית שבת שבתון, שזה מחוקי התורה המורים על ההשגחה וההנהגה הנסית, אשר ברצות ה' תתן הארץ פריה לשלש השנים, שאלמלא אין טעם בשמיטה רק לקיים הנהגה הנסית בתמידית בשנה השביעית די, כש"כ שיש בזה כמה ענינים עמוקים מבינת אנוש, רק מושגים להשם האמיתי היודע כל, וזה שבת שבתון לה', והבן.

2. ספר פרדס יוסף על ספר בראשית פרק טו פסוק ח

[נב] **במה אדע** (ט"ו, ח). רש"י, באיזה זכות. עיין צל"ח [ברכות ז ע"ב סוד"ה עד] דבזה הורה אברהם אבינו כי הכל תלוי בזכות וחובה, ירושת הארץ וכל כיוצא בזה בעניני טובה ורעה בעלמא הדין, והקב"ה משגיח בהשגחה פרטית לשלם לכל אחד ואחד כגמול ידו, ובזה הורה כי הוא אדון העולם הזה ג"כ. ועיין מהרש"א [ברכות זע"ב ח"א ד"ה עד] ורשב"א שעד אברהם היו אומרים שהכל תלוי במזל, עד שבא אברהם והודיע כי הכל הוא בהשגחת הבורא, והכל לפי הזכות וחוב:

ובפרשת דרכים (דרוש ג) הקשה, דבתחלה כשצוהו ה' לך מארצך, ואח"כ כשאמר לו כי כל הארץ אשר אתה רואה לך אתננה ולזרעך עד עולם, ולא שאל באיזה זכות רק עתה. [1] ונראה דבבבא בתרא (י). האומר סלע זו לצדקה על מנת שיחיה בני, הרי זה צדיק גמור, ודוקא בישראל ולא בבני נח, ואברהם היה נבון אם יצא מכלל בן נח, ומשום הכי תחלה לא שאל באיזה זכות דשמא עדיין בן נח, וחטא לו לעשות דבר כדי לזכות בירושת ארץ, אבל עכשיו שאמר לו ה' צא מאצטגנינות שאין מזל לישראל, וכיון שיצאו מכלל בני נח שאל באיזה זכות, ואפילו הכי הוי צדיק גמור, עיין שם היטב:

[2] ובספר תולדות נח (דרוש ב' אות י) כתב, **שהטוב שצדיק ישיג ע"פ ב' אופנים, א'. בשכר מצותיו, והב'. מתנת חנם.** והגר"א **מווילנא בפירוש על משלי כתב, שהיעוד בשכר עולם אפשר שיגרום החטא ויתבטל היעוד, אבל הניתן בחסד חנם הנותן בעין יפה נותן ואי אפשר לחטא לבטלו, ולכן כל פעם שהבטיח ה' נתינת ארץ לאברהם חשב שבמתנת חנם נתתן לו, והיה לו ידיעה ברורה שירשנה. אבל כאן שאמר לו אני ה' אשר הוצאתיך מאור כשדים, וכיון שהזכיר לו שבזכות מה שעשה באור כשדים שהפיל עצמו לאש לכן נותן לו הארץ, יפה שאל במה אדע דשמא יגרום החטא. ואמר לו ה' כי הירושה לא תבטל לשום סבה, ואמר לו לזרעך נתתי את הארץ, כאלו כבר נתונה להם ואין עוד מעכב בדבר, עיין שם היטב:**

[3] ובדברי שאול כתב עפ"י מה שכתב הכנסת הגדולה [סוף יו"ד דף קנ"ב ט"א פרשת תבא] דמה שאמר גדעון (שופטים ו, ל"ז) אם טל יהיה על הגיזה, אף דכתיב [ואתחנן ו, ט"ז] לא תנסו את ה', דדוקא לבלי להאמין בה' אסור, אבל גדעון שאל אות, דהיה ירא דהאנשים לא יאמינו, וזה מותר. וכן כאן במה שהבטיחו בבנים האמין, אבל במה שאמר לו שיריש לזרעו הארץ שאל אות, פן הבנים לא יאמינו. וגם לפי מה שכתב הרד"ק דלשאל אות על כח ה' אסור, אבל לשאל אות אם הוא ראוי לנס מותר, ולכן במה שאמר לו שהוא יוריש הארץ לבניו שאל במה אדע, דהיינו באיזה זכות אירשנה לאחרים. >ועיין ספר אוצרות החיים (דף נ"ג ע"ב):

[4] ודודי זקני הרב הגאון הצדיק ר' צבי הכהן ז"ל האבד"ק זגיערש אמר, דאיתא דעל בנים לא שאל אות, דלטובה אין חוזר, אבל ירושת ארץ ישראל אף דג"כ לטובה, אבל לכנענים הוא רעה. אבל קשה, מה מועיל אות דילמא יעשו הכנענים תשובה. ונראה דאיתא ברש"י שמואל א' (ט"ו, כ"ט) אם תאמר אשוב מעוני, לא יועיל עוד ליטול את המלוכה ממי שנתנה לו ה', כי ה' שהוא נצחוננו של ישראל לא ישקר מליתן הטובה לזה שאמר ליתן, עיין שם. והכי נמי כן כיון דהראה לו אות, הוי כמו שנותן לו, ואין חוזר מטובה אף דיעשו תשובה. ועיין בשבת (נ"ה). וברמב"ם (ה' יסוה"ת פ"ט ה"ד), ובקובץ דרושים (חוברת ה' סימן כ"א) מזקיני הגאון מלאסק ז"ל: